

---

1. Nut van een persoonlijk wereldbeeld

Stel je eigen wereldbeeld op scherp

0. Inleiding

1. Nut van een persoonlijk wereldbeeld

Overzicht.....	2
Definities om te starten.....	2
Beknopt historisch overzicht	3
Wat een wereldbeeld doet voor ons	5
Ontstaan van ons wereldbeeld.....	6
Maak jouw wereldbeeld expliciet(er)	8
Methode	9
Gebruik je wereldbeeld	10
Het wereldbeeld van een goede voorouder	11
Beginnen aan het werkboek	12

2. De aarde in de kosmos

3. Leven op aarde

4. Kennis en organiseren

5. State of the world

6. Ken Jezelf

7. Je werkboek

Overzicht

We leven in “spannende tijden”, tijden van snelle veranderingen en onzekerheid. Een wereldbeeld bepaalt onze keuzes en acties. Daarom is het belangrijk een helder en adequaat wereldbeeld te hebben. Deze tekst gaat in op wat wereldbeelden zijn a.d.h.v. enkele voorbeelden en ontwikkelt een praktische kapstok. Naast kernvragen die in een wereldbeeld moeten beantwoord worden en enkele methodes en invalshoeken om een wereldbeeld op te bouwen worden criteria geformuleerd om te zien of jouw beeld scherper en beter wordt. Een expliciet en adequaat wereldbeeld is een goed hulpmiddel telkens als je nadenkt over hoe je persoonlijk de wereld beter kan doorgeven aan volgende generaties.

“Waar we ons op moeten concentreren zijn niet gebeurtenissen of mensen of dingen, maar onze gedachten die bepalen hoe we de wereld zien.”

J.R. Rim

Definities om te starten

Het woord “wereldbeeld” roept meteen verschillende ideeën op. Een greep uit vele definities:

“Het algemene beeld dat mensen hebben over de wereld”ⁱ

“Een set van houdingen, waarden, verhalen en verwachtingen over de wereld om ons heen die ons dagelijks denken en handelen beïnvloeden”ⁱⁱ

“Praktisch, cognitief en affectief geïntegreerde gehelen. Complete oriënterende perspectieven op de realiteit over de totaliteit van het mens-zijn die alle menselijke vermogens in ogenschouw nemen: ons ethisch-praktisch handelen, onze theoretische reflecties, onze diepste ervaringen, onze emotionele attitudes en onze fundamentele intuïties”ⁱⁱⁱ

“Een visie op God, het universum, onze wereld en onszelf geworteld in ons hart als de bron van aanbidding en spiritualiteit, ideeën, geloof, liefde, affectie, beslissingen en acties”^{iv}

Treffend is, hoe uitgebreider de definitie wordt hoe meer aspecten de auteur van zichzelf in de definitie legt. De definitie weerspiegelt de levenshouding van de auteur. Ons wereldbeeld is overal latent aanwezig. Het is gevormd door ons verleden, onze omgeving en ervaringen en kleurt ons observeren, denken, beslissen en (re-)ageren.

Daarom is het zo van belang dat je je bewust bent van jouw wereldbeeld, hoe jouw wereldbeeld nu is en hoe je wil dat het wordt. En vooral: hoe je het bewust en onbewust hanteert.

In dit verhaal hanteren we volgende definitie:

“Een coherente verzameling van concepten en stellingen die ons toelaten een globaal beeld te vormen over de wereld zodat we zoveel elementen als mogelijk uit onze ervaring begrijpen”

Na het lezen van dit hoofdstuk kan je een persoonlijke definitie formuleren.

Beknopt historisch overzicht

Het begrip wereldbeeld is door Immanuel Kant (1724 – 1804) geformuleerd als “Weltanschauung” in zijn werk “Kritiek van het Oordeelsvermogen”^{vi} uit 1790. In deze derde “Kritiek” brengt Kant het theoretisch denken (“Kritiek van de Theoretische Rede”) en het ethisch handelen (“Kritiek van de Praktische Rede”) samen.

“Wilt de menselijke geest in staat zijn om zelfs het oneindige te denken zonder tegenspraak, dan moet hij in zichzelf de kracht hebben die bovenzintuiglijk is, wiens idee van het noumenon niet intuïtief kan zijn, maar die toch kan worden beschouwd als het onderliggend substraat zonder dat het louter schijn is, namelijk onze intuïtie van de wereld”

I. Kant over “Weltanschauung”:

Vanaf dan leidt het begrip Weltanschauung, Wereldbeeld of World View een eigen leven. Niet dat er daarvoor geen wereldbeelden waren. Maar vanaf dit moment namen individuen vanuit invalshoeken als filosofie, natuurwetenschappen of sociale wetenschappen bewust afstand van de wereld en dachten na over de manier waarop ze de wereld zagen, erover reflecteerden en hoe ze handelden.

Wereldbeelden uit het verleden zijn vaak gekoppeld aan de plaats van de aarde in het heelal, godsbeelden en de manier waarop de mens de aarde overheerst. Een greep uit oude wereldbeelden:

In het prehistorische animistisch wereldbeeld geloofde de mens dat geesten die voor vruchtbaarheid en vrede zorgden, om ons heen leefden in de natuur en gunstig gestemd moesten worden door offers aan bijv. bomen, bergen, maan of zon;

Met de landbouw kwam op vele plaatsen de behoefte om grote verhalen te vertellen over het ontstaan en de ontwikkeling van de aarde. Dat gebeurde aan de hand van mythes waarin goden de rol speelden van bedenkers en makers van de aarde en alles wat daarrond hing. In deze levensbeschouwingen was de mens één met de aarde of het opperwezen, maar hij leefde steeds bij gratie van de goden en moest die op allerlei manieren gunstig stemmen;

Griekse filosofen verklaarden vanaf 800 VOT het bestaan van de aarde en de samenhang der dingen buiten de goden om. Ze werkten aan een algemene filosofie (logos als combinatie van logica, wiskunde, natuurkunde) om natuurwetten te formuleren en te verklaren. Soms geraakten ze niet verder dan evenwichten in het lichaam te verklaren met lichaamssappen maar Aristarchus van Samos (310 – 230 VOT¹) verklaarde toen al zons- en maansverduisteringen als het gevolg van de aarde die rond de zon draaide;

Het westerse christelijke middeleeuwse wereldbeeld was gebaseerd op één persoonlijke en transcendente God die de mens schiep naar zijn gelijkenis maar onderdanigheid verlangde op straffe van branden in de hel. De aarde was het centrum van het heelal met een heersende plaats voor de mens, wegens gemaakt naar het beeld van die God;

Het duurde tot Copernicus (1473 – 1543), Johannes Kepler (1571 – 1630), Giordano Bruno (1548 – 1600) en Galileo Galilei (1564 – 1642) tot de aarde definitief uit het centrum van de kosmos verdween. Er kwam een heliocentrisch wereldbeeld waarin planetaire bewegingen stilaan geïnterpreteerd en verklaard werden aan de hand van natuurwetten die in de taal van de wiskunde beschreven werden;

Met Charles Darwin (1809 – 1882) en de formulering van de Evolutieleer in 1859 werd de mens herleid tot een onderdeel in een veel grotere evolutie. Het Verlichtingsdenken waarin de mens heer en meester is over Gods schepping kon beginnen wankelen.

Uit deze opsomming wordt duidelijk dat wereldbeelden, hoe beknopt ze ook beschreven zijn, het dagelijkse leven van velen beheersten én soms met grote schokken veranderden. Dat is dé reden om er aandacht aan te geven.

---

¹ VOT: Voor Onze Tijdsrekening, NOT is Na Onze Tijdsrekening

Wat een wereldbeeld doet voor ons

Als we het menselijk handelen benaderen vanuit een evolutionair biologisch standpunt^{vii} of vanuit sociale wetenschappen^{viii} komen we twee keer terecht bij hetzelfde model^{ix}.

We nemen de wereld waar via onze zintuigen die prikkels doorzenden naar geconnecteerde verwerkingszones in de hersenen. Enkel in het geval van noodsituaties activeren signalen onmiddellijk spieren om het vege lijf te redden.

In de hersenen worden beelden uit het verleden in parallel opgeroepen en geselecteerd volgens wat relevant is voor de actuele situatie. Hierbij anticiperen de hersenen op wat ze verwachten te gaan zien^x, zgn. “predictive coding”. Op die manier wordt door voorspelling het aantal beelden verminderd en de snelheid van verwerking vergroot. Onze hersenen zijn getraind om te reageren op te verwachten veranderingen^{xi}. Al onze vooroordelen en bias komen mee in de pre-geselecteerde beelden^{xii}. Dat mechanisme werkt goed omdat van al onze handelingen 40% dagelijks terug komt^{xiii}.

Dan komt de allerbelangrijkste stap, nl. kiezen. Vóór we in actie komen kiezen we altijd. Ons wereldbeeld stuurt die keuzes, bewust of onbewust!

Jouw wereldbeeld bepaalt jouw keuzes!

Op het moment dat je kiest en tot actie overgaat ben je niet totaal vrij, je handelt routineus binnen de context en grenzen van jouw persoonlijk wereldbeeld.

Uitvoeren kan heel fysiek handelen zijn – in beweging komen en iets doen, of mentaal – een beeld, geluid, idee, sensatie vasthouden voor later.

Je stelt dat wereldbeeld langzaam of soms heel abrupt bij als de reeks pre-geselecteerde beelden en de keuzes die je maakt niet tot de gewenste resultaten leiden. Je leert al doende en creëert voortschrijdend inzicht.

Ontstaan van ons wereldbeeld

Wat we meekregen

Vanaf onze geboorte kregen we impliciet de opdracht mee om iets van ons leven te maken. Tijdens onze prille levensjaren zagen we voorbeelden van wat “iets van ons leven maken” betekende volgens mensen rondom ons. Stap voor stap maakten we van onze omgeving een “beeld” om die voorbeelden te begrijpen en erin te handelen. We gingen op zoek naar manieren om ons erin gerust, geborgen en gelukkig te voelen en met vertrouwen te handelen om iets te realiseren.

Vanaf een bepaald moment komt het erop neer om ons zelf voor te stellen wat relevant is om “iets van het leven te maken”. Als we dat beeld expliciet beschrijven bouwen we een model dat beschrijft hoe wij de wereld percipiëren, een model van de wereld dat volgens ons de wereld vat maar niet de werkelijkheid is, een “wereldbeeld”.

Zo'n beeld staat nooit op zichzelf, het is beïnvloed door alles wat we tot op vandaag meekregen uit gezin en familie, via opleidingen die we volgden, clubs waar we lid van waren, films waar we naar keken, boeken die we lasen, spellen die we speelden, muziek waar we naar luisterden, het land waarin we leven met zijn economie en wetten, enz. Een wereldbeeld is nooit af, we doen elke dag weer ervaringen op en er gebeuren steeds weer nieuwe dingen die in het model opgenomen worden. De COVID-19 Pandemie vanaf 2020 heeft bij velen het wereldbeeld geschokt. De Russische inval in Oekraïne in februari 2022 deed dat opnieuw. In het wereldbeeld van velen was er simpelweg geen plaats voor lange lockdowns, verlies van vrijetijdsbesteding ten gevolge van een onzichtbare veroorzaker en grote dwang om gevaccineerd te worden. Er was geen plaats voor oorlogsgeweld en miljoenen vluchtelingen in Europa en tot in België.

Een volwaardig wereldbeeld voldoet aan een aantal criteria^{xiv}. Een wereldbeeld moet aansluiten bij algemene experimentele waarnemingen, het moet coherent zijn zodat de gebruikte elementen op elkaar aansluiten en het moet persoonlijke ervaringen en waarden opnemen.

Een goed wereldbeeld geeft een antwoord op een aantal kernvragen over levensproblemen^{xv}. Over gebeurtenissen of voorwerpen komen vragen als “Wat is het?”, “Waar komt het vandaan?” en “Waar gaat het naartoe?” Daarna gevolgd door de vragen als “Wat is de waarde?”, “Is het waar of onwaar?” en “Hoe moet ik handelen?”

Vóór we met deze bouwstenen van criteria en vragen aan de slag gaan om ons wereldbeeld te expliciteren of aan te passen moeten we twee aspecten afbakenen

Wat is het *doel* en de *scope* van ons wereldbeeld? Focus helpt en motiveert omdat we niet zomaar alles tegelijk in kaart kunnen brengen, daarvoor is het domein simpelweg

te breed. Dient jouw wereldbeeld louter om rijk te worden of wil je eerder als een goed mens door het leven gaan?;

We moeten ook weten wat we van ons wereldbeeld *privé* houden en wat we *publiek* maken. Op ons wereldbeeld worden we gechallenged, soms heel expliciet, nadrukkelijk en openbaar, dus wees voorbereid hoe je wil reageren als je bijvoorbeeld gevraagd wordt of ouderen “dor hout” zijn en bij een volgende pandemie mogen worden opgeofferd om de vrijheid van jongeren te vrijwaren.

Ons wereldbeeld evolueert voortdurend

Twee parallelle evoluties zorgen ervoor dat ons wereldbeeld regelmatig verandert.

Wij evolueren continu als individu. We groeien op, volgen opleidingen, gaan naar allerlei clubs, reizen, gebruiken internet, gaan werken, stichten een gezin of net niet, naaste relaties ontvallen ons, enz. Al die ervaringen leveren materiaal aan om ons wereldbeeld te boetsen. Een opleiding kan van jou een fervent aanhanger van wetenschappen maken zodat je alles wat in het wereldbeeld komt wetenschappelijk onderbouwd wil zien. Evengoed kunnen jouw ervaringen het schrikbeeld oproepen van een elite die de wereld beheerst om er rijk van te worden;

De wereld rondom ons evolueert voortdurend. Bij wijze van actueel voorbeeld: nieuws was eens het monopolie van nationale zenders die aan wetten gebonden waren. Nu komt het grootste deel via het internet en services die commerciële belangen hebben en geen inhoudelijke verantwoordelijkheid nemen. Daardoor stelt zich voortdurend de vraag van wat is waar of onwaar? Of wat is gemanipuleerde waarheid? Is iets waar omdat velen het als waar aannemen? Doen we zelf aan fact-checking of vertrouwen we op de bron? Delen van die informatie gebruiken we om ons wereldbeeld te boetsen.

Ons wereldbeeld is heel individueel maar bevat tegelijk veel universele componenten. Als je als witte persoon opgegroeid bent in België dan is de rooms katholieke achtergrond van onze cultuur onvermijdelijk een deel van jouw wereldbeeld. Die cultuur vormt de vertrekbasis van jouw wereldbeeld, zowel als je er onderdeel van was in een katholiek milieu of er net van afgeschermd werd in een socialistisch of liberaal milieu. Internationale contacten tijdens je opleiding, op jouw werk of in de wijk of kerk waar je woont reiken elementen aan om dat beeld bij te stellen. Je stuurt het beeld ook bij aan de hand van de informatie die je raadpleegt op TV, in de krant of op het internet.

Juist dat internet levert sinds 2000 heel wat stof tot nadenken om ons wereldbeeld bij te stellen. Heel expliciet in de vorm van een explosie aan informatie die we steeds meer gratis willen krijgen, maar ook impliciet door allerlei vormen van e-commerce waardoor we heel anders staan tegenover waarde van producten, services en de mensen die die leveren. Producten “gratis” geleverd krijgen, binnen de 24 uur of zelfs vandaag nog, wordt voor velen van ons de

norm in het beeld van de wereld, zonder veel stil te staan bij de structuren die nodig zijn om dat te realiseren. Die zijn vaak gebaseerd op onderbetaalde jobs zonder sociale zekerheid.

“Om de twee dagen creëren we nu evenveel data op het internet als we creëerden tot 2003”

Erik Schmith, voorzitter RvB Alphabet Inc.

Maak jouw wereldbeeld expliciet(er)

Een wereldbeeld maken is een werkwoord. Het vraagt om te beseffen hoe je in de wereld staat, te begrijpen waarom je vandaag op een bepaalde manier reageert op gebeurtenissen en hoe je je daarbij voelt. Dat alles bijsturen in een veranderende wereld is een actieve bezigheid en bepaalt je reacties van morgen en overmorgen.

Kernvragen

Van waar komt de kosmos? Waarom en hoe ontstonden sterrenstelsels, zonnen en planeten? Wat is de plaats van de aarde in die kosmos?

Van waar komt het leven op aarde? Waarom kon het leven ontwikkelen tot een bewust wezen als de mens? Waarom en hoe komt de mens tot samenwerken en samenleven? Waarom zit onze samenleving in elkaar op de manier waarop ze vandaag in elkaar zit? Met zoveel ongelijkheid? Van waar komen de veranderingen in de natuur?

Wat is mijn persoonlijke positie in dit alles? Waar kom ik vandaan tot op vandaag? Wil ik zo verder of juist bijsturen?

Naast de vragen waar komen heelal, aarde, leven, mens, samenleven en ikzelf vandaan zijn er andere kernvragen: waar gaat dit allemaal naar toe? Op welke kennis en inzichten baseren we ons – baseer ik mij - daarvoor? Hoe zeker zijn die inzichten? Zijn ze gebaseerd op waarheid, op onwaarheid of op zaken die gemanipuleerd zijn? Wie volg ik en neem ik als leermeester? Is mijn actie betekenisvol? Of juist van geen tel?

Invalshoeken

Je kan een aantal aanvliegroutes kiezen om jouw wereldbeeld te maken. Hier volgen enkele voorbeelden^{xvi}

Materialistisch: alles bestaat uit materie en voldoet aan verifieerbare wetten;

Theïstisch: God is het begin, de bron en de zin van alles en iedereen;

Oosters pantheïstisch: het universum is één grote realiteit waar ik deel van ben;

Spiritueel: Er is duidelijk meer dan het puur materiële en ik moet op zoek naar de zin van het leven rond de religies heen;

Existentialistisch: het leven heeft zin noch richting maar we kunnen onze eigen orde, zingeving en geluk creëren;

Postmodern: er is niets meer dan wat waar te nemen valt, ieder heeft zijn eigen interpretatie en perceptie daarover en er zijn meerdere mogelijke waarheden;

Nihilistisch: niets heeft enige betekenis, niemand weet eigenlijk ook maar iets, er is geen waarheid en er is geen antwoord op "waarom?";

Agnostisch: we weten het gewoon niet.

Je wereldbeeld is een mix van deze invalshoeken.

Methode

De trukendoos

Om jouw wereldbeeld expliciet te maken gebruik je een aantal technieken. Sommige technieken zijn specialistisch en analytisch zoals natuurwetten om de werking van de kosmos en materie te beschrijven en te begrijpen. Andere technieken, zoals systeem- en evolutietheorie zijn meer algemeen beschrijvend om de samenhang der dingen te illustreren. Nog algemener zijn flowcharts, tabellen en uiteindelijk gewoon woorden, beelden en verhalen om jouw inzichten uit te drukken in teksten en illustraties.

Andere technieken zijn louter beschrijvend. Woorden zijn belangrijk maar interpreteerbaar. Een wereldbeeld is een verhaal, storytelling van hoe je de wereld ervaart, ernaar kijkt, je erin voelt, erin staat en erin handelt. Maar woorden in een wereldbeeld moeten precies zijn, duidelijk en goed gedefinieerd. Als woorden teveel ruimte laten is het beeld troebel, vatbaar voor interpretatie en dus ook voor misinterpretatie, misverstanden, kwetsen en mogelijk misbruik.

Daarnaast kan je wereldbeeld ook beelden, video, muziek en podcasts bevatten die uitdrukking geven aan emoties, verlangens en toekomstbeelden die je vandaag koestert en die je motiveren tot handelen.

Structuur

Uit het voorgaande ontstaat een kapstok voor een persoonlijk wereldbeeld. De belangrijkste element zijn

Een model in lagen;

Kernvragen;

Een paar technieken om alles in beeld te brengen.

Voor de lagen en kernvragen gebruiken we het voorstel van Leo Apostel^{xvii} en van Kenneth H. Funk^{xviii}.

Een wereldbeeld doet een uitspraak op minstens vier domeinen: kosmos en aarde, leven, mens en je persoonlijke positie. Hieronder wordt zo'n gelaagd beeld schematisch weergegeven.

Gebruik je wereldbeeld

Het doel van een wereldbeeld is om even afstand te nemen van de wereld en de manier waarop je in het leven staat te beheersen om zo het leven beter te beleven en ervan te maken wat je goed lijkt. Dit wereldbeeld wordt je persoonlijke humanistische kijk op de wereld, een set van tunnels die verschillende elementen van samenleven in de wereld verbinden en van waaruit je communiceert met anderen. Dit beeld beschermt je om één-dimensioneel naar de wereld te kijken^{xix}.

Het wereldbeeld kan je op twee manieren gebruiken.

Statisch: het wereldbeeld is een object om ervaringen en acties te observeren en aan te passen door voortschrijdend inzicht. Afstand nemen doe je van tijd tot tijd vooral om je bewust te worden van veranderingen. Twijfelen aan je inzichten, die afwegen en waar nodig aanpassen is altijd interessant, leerrijk, een vorm van avontuur en op den duur voordelig;

Dynamisch: bij de “keuzes” die die we maken zijn delen van ons wereldbeeld relevant voor elke situatie die we meemaken. Het wereldbeeld is de filter waarmee we indrukken op ons laten afkomen, beelden sorteren in onze hersenen, keuzes maken en uiteindelijk handelen. Die filter is er altijd. Hoe bewuster we zijn van die filter en hoe meer we die aanpassen aan onze inzichten en wensen hoe rustiger we in het leven staan.

Als een wereldbeeld verandert willen we ook kunnen afwegen of het volgens ons de goede kant op gaat. Emanuel Rutten somt enkele criteria op om die afweging te maken^{xx}.

Ons wereldbeeld wordt beter als het meer inspireert, motiveert, praktischer wordt omdat tegenspraken verdwijnen en het eenvoudiger en duidelijker leidraden geeft voor onze beslissingen. Daardoor kunnen we ons eigen beeld beter naleven en realiseren, voelen we ons een betekenisvoller persoon, vertrouwen we meer op ons eigen gezond verstand, handelen we volgens ons consequent en consistent, groeit ons zelfbegrip en plaatsen we onze algemene ervaringen en affectieve houding duidelijker. Kortom: een wereldbeeld dat duidelijker en beter wordt laat ons toe trouw te blijven aan onszelf en aan onze diepste persoonlijke ervaringen.

Tot slot kunnen we het hele model ook af en toe eens naast ons neerleggen en in plaats van erdoorheen naar de wereld te kijken eens gewoon volledig zen worden en opgaan in het kosmisch gebeuren.

Het wereldbeeld van een goede voorouder

In de volgende hoofdstukken wordt een wereldbeeld uitgewerkt met de doelstelling als goede voorouders de wereld goed door te geven aan volgende generaties.

"Het is mijn overtuiging dat [ecologische] problemen zo belangrijk, urgent en alomvattend zijn dat we ze binnen een totaal concept moeten behandelen, dat dit nu moet gebeuren en op een wijze die open discussie en overtuigende argumentatie bevordert "

Etienne Vermeersch^{xxi}

Dit verhaal beschrijft een wereldbeeld in vier lagen om beter te begrijpen waar klimaatopwarming - als overkoepelend symptoom van onderliggende problemen - vandaan komt en om in te zien dat deze problematiek beheersbaar is. Dat volgt uit de vaststelling dat de mensheid al vaker over dergelijke problemen heen gekomen is. We hebben nu het grote voordeel dat we begrijpen wat er aan de hand is. Als die kennis eerder een blokkade creëert en verlamkend werkt kan dit wereldbeeld je erover heen helpen en tot actie aanzetten.

We staan in de eerste decennia van de 21^e eeuw voor een paar uitzonderlijke uitdagingen en keuzes die nieuw zijn voor de mensheid. De belangrijkste daarvan is: willen we de klimaatproblemen oplossen voor alle bewoners op aarde? Of kiezen we ervoor de wereld goed door te geven aan “the happy few”? Wat dan met de rest van de wereldbevolking?

De vraag is, als je naar familiefoto's kijkt met kinderen en evt. kleinkinderen, waar staan zij en hun (klein)kinderen in het jaar 2100 of 2200 en daarna. Zullen zij aan de kant staan van hen die de wereld goed doorkregen en redelijk comfortabel leven? Of staan ze aan de kant van hen die minder geluk hadden en dolen in een moeilijk bewoonbare wereld?

Beginnen aan het werkboek

HOOFDSTUK 7 IS EEN WERKBOEK OM JE EIGEN WERELDBEELD TE FORMULEREN EN ACTIES TE BEPALEN OM VOLGENS DAT WERELDBEELD ECOLOGISCH TE LEVEN. JE KAN NA ELK HOOFDSTUK EEN DEEL ERVAN UITWERKEN OF EERST ENKELE OF ALLE HOOFDSTUKKEN DOORNEMEN VÓÓR JE AAN HET WERKBOEK BEGINT.

JE KAN NU DE EERSTE TWEE ACTIES NALEZEN EN DE VRAGEN MEENEMEN BIJ HET LEZEN VAN DE TWEE VOLGENDE HOOFDSTUKKEN. ZO KAN JE BIJ DIE HOOFDSTUKKEN DE WERKBLADEN GEMAKKELIJKER AANVULLEN.

ⁱ Willemsen, H. (1992): 'wereldbeeld' in Woordenboek filosofie, Maklu, p. 479

ⁱⁱ James W. Sire in "Naming the Elephant, Worldview as a Concept" (2004, InerVasity Press, Illinois)

ⁱⁱⁱ Emanuel Rutten, "Over de zin van redelijke wereldbeelden", p 15, 2016, Vrije Universiteit Amsterdam

^{iv} Dr. David K. Naugle, Dallas Baptist University, in "Worldview: the history of a concept" (2002, Wm. B. Eerdmans Publishing Company)

^v uit "World Views From Fragmentation to Integration" onder redactie van Diederik Aerts (1994, VUB Press, Brussels)

^{vi} Immanuel Kant, "Kritik der Urteilkraft" (1790 Ditzingen, Reclam), deel 1, boek 2, sectie 26

^{vii} Mark Nelissen, "De bril van Darwin, Op zoek naar de wortels van ons gedrag", p51-58, 2009, Uitgeverij Lannoo N.V., Tielt

^{viii} Stephen Covey, "De zeven eigenschappen voor succes in je leven", p62-p68, 1989, Uitgeverij Business Contact, Amsterdam/Antwerpen

^{ix} Stephen Covey, 1989, "The seven habits of highly effective people", Free Press en Mark Nelissen, 2009, "Door de Bril van Darwin. Op zoek naar de wortels van ons gedrag", Lannoo N.V. Tielt

^x Carlo Rovelli, 2021, p184 – p186, Helgoland, Het verhaal van de kwantumfysica, de ingrijpendste wetenschappelijke revolutie aller tijden, Prometheus Amsterdam

^{xi} Quanta Magazine, November 2021, To Be Energy-Efficient, Brains Predict Their Perceptions | Quanta Magazine

^{xii} Durk Talsma en Juliette Tacquet, 2021, "De glazen bol in ons hoofd, Hoe ons brein het verleden gebruikt om de toekomst te voorspellen", Borgerhoff-Lamberigts

^{xiii} <https://www.sciencedaily.com/releases/2014/08/140808111931.htm#:~:text=situations%2C%20studies%20show,-Habits%20emerge%20through%20associative%20learning.,response%2C'%20a%20researcher%20explains.>

^{xiv} uit "World Views From Fragmentation to Integration" onder redactie van Diederik Aerts, p 9-10, (1994, VUB Press, Brussels)

^{xv} Clément Vidal, "What is a Worldview", p 4, (2007, Center Leo Apostel, VUB), Brussel

^{xvi} "The 7 basic worldviews: tips for surviving the modern worldview crush", A primer on our mental operating system, <https://www.livereal.com/blog/worldview/>

^{xvii} "Rondas' Wereldbeeldenboek, Gesprekken op Klara", Jean-Pierre Rondas, p13-30, (2006, Pelckmans Klement, Kapellen, Kampen)

---

xviii "What is a worldview", Ken Funk, Emeritus Associate Professor Mechanical, Industrial, and Manufacturing Engineering Oregon State University (2001, <http://web.engr.oregonstate.edu/~funkk/Personal/worldview.html>)

^{xix} Ulrich Libbrecht, P 103, "Worden alle mensen broeders?", 2007, Lannoo

^{xx} Emanuel Rutten, "Over de zin van redelijke wereldbeelden", p 16-17, 2016, Vrije Universiteit Amsterdam

^{xxi} Etienne Vermeersch, 2010, P 105, "De ogen van de panda", Houtekiet